

СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК ЖУМҲУРИЯТЛАРИ ИТТИФОҚИНИНГ ҚОНУНИ

КАСАБА УЮШМАЛАРИ, УЛАРИНИНГ ХУҚУҚЛАРИ ВА
ФАОЛИЯТИ КАФОЛАТЛАРИ ТЎҒРИСИДА

I-БОБ. УМУМИЙ ҚОНДАЛАР

1-модда. Касаба уюшмалари

Касаба уюшмаси кўнгилли жамоат ташкилоти бўлиб, ҳам ишлаб чиқариш, ҳам ишлаб чиқариш соҳаларидаги фаолият турига қараб ўз аъзоларининг меҳнат ва ижтимоий-иқтисодий ҳуқуқларини ҳамда манфаатларини ҳимоя қилиш учун муштарак манфаатлар билан боғланган меҳнаткашларни бирлаштиради.

2-модда. Касаба уюшмалари билан шартнома

Меҳнаткашлар, шунингдек олий ва ўрта махсус ўқув юртиларида таълим олаётган кишилар (Х), ҳеч қандай тафовутсиз ўз ҳақини қўлига ва олдидан ижозат олмай, касаба уюшмаларини ихтиёрий равишда тузиш ҳуқуқига, шунингдек, уларнинг ривожини таъминлаш ва уларнинг меҳнат ва ижтимоий-иқтисодий ҳуқуқига эгадир.

Меҳнаткашлар корхоналарида, муассасаларда, ташкилотларда ва бошқа иш жойларида «касаба уюшмаларини тузишга ҳақлидирлар» (ХХ).

Ишлаб чиқарувчи пенсияларнинг касаба уюшмаси аъзоларига қилиниши ёки ундан чиқиб тартибни касаба уюшмаларининг устави билан тартибга солинади.

Касаба уюшмалари ихтиёрийлик асосида Иттифок, жумҳурият ва бошқа ҳудуд ва тармоқ бирлашмаларини тузишлари, шунингдек уларга киришлари мумкин.

Касаба уюшмаларининг устави (низоомлари) жамоат ташкилотлари учун белгиланган тартибда бўлиши зарур. Рўйхатга олувчи идора касаба уюшмаларининг тузилиши ва фаолиятини назорат қилиши.

Барча касаба уюшмалари тенг ҳуқуқлардан фойдаланади.

3-модда. Касаба уюшмаларининг мустақиллиги

Касаба уюшмалари ўз фаолиятида давлат бошқаруви идораларидан, ҳўжалик идораларидан, сўсий ва бошқа жамоат ташкилотларидан мустақилдир, уларга бўйсунмайди ва улар томонидан назорат қилинмайди. Агар қонунда бошқа тартиб кўзда тутилган бўлмаса, касаба уюшмаларининг ҳуқуқларини чеклайдиган ёки шу ҳуқуқларнинг амалга оши-

рилушига тўсқинлик қиладиган тарздаги ҳар қандай аралашув манъ этилади.

Касаба уюшмалари ўз иш-зорларини мустақил ишлаб чиқариш ва тасдиқлайди, унинг тузилишини белгилайди, раҳбар органларини сайлайди, ўз фаолиятини ташкил этади, йиғилишлар, конференциялар, пленумлар, съездларини ўтказиши.

Касаба уюшмалари ўз иш-зорларида белгиланган мақсадларга ва вазифаларга мувофиқ бошқа мамлакатларнинг касаба уюшмалари билан ҳамкорлик қилиш, ўз ҳўжини қўлига ва бошқа касаба уюшмаси билан ҳамкорлик қилиш ҳуқуқига эгадир.

4-модда. Фуқароларни касаба уюшмалари билан шартнома

Касаба уюшмалари мансублик ёки мансуб эмаслик сабаби билан фуқароларнинг қонунларда кафолат берилган меҳнат қилиш, ижтимоий-иқтисодий, сўсий, шахсий ҳуқуқлари ҳамда эркинликларини бирон-бир тарзда чеклашга йўл қўйилмайди. Меҳнаткашларнинг ишга қабул қилиш юзасидан қўтариш, шунингдек ишдан бўшатилиш учун муайян касаба уюшмасига мансублик, унга кириш ёки ундан чиқиш шарт қилиб қўйилиши манъ этилади.

5-модда. Касаба уюшмалари фаолиятини тўхтатиш ёки тақиқлаш

Касаба уюшмаларининг фаолиятини тўхтатиш унинг аъзолари қарорига биноан иш-зорда белгиланган тартибда амалга оширилади.

Касаба уюшмаларининг, улар билан шартнома қилиш фаолиятини тўхтатиш, иттифокдош ва мухтор жумҳуриятларнинг Конституцияларига зид бўлган ҳўларда у ССЖИ Қўнуни Судининг, иттифокдош ва мухтор жумҳуриятлар Олий судларининг тегишли қарорлари билан ССЖИ Бош прокуратурининг, иттифокдош ёки мухтор жумҳуриятлар прокуратураларининг, тақдирномаларига биноан тақиқлаш мумкин. Бошқа бирон-бир идораларнинг қарори билан касаба уюшмасининг фаолиятини тақиқлашга йўл қўйилмайди.

6-модда. Касаба уюшмалари, уларнинг ҳуқуқлари ва фаолияти кафолатлари тўғрисидаги қонунлар

«Касаба уюшмалари, уларнинг ҳуқуқлари ва фаолияти кафолатлари тўғрисидаги қонунлар» тўғрисидаги қонунлар мазкур жамоат ташкилотларининг ҳуқуқий ҳўлати асосларини белгилаб берадиган ушбу Қўнундан, ССЖИ Иттифокнинг, иттифокдош ва мухтор жумҳуриятларнинг бошқа қонун ҳужжатларидан иборат.

ССЖИ Қўрулиш Кўчаларида, ССЖИ Ўқиб йўшлар, Давлат хавфсизлиги қўмитаси идораларида, ички, темир

II-БОБ. КАСАБА АСОСИЙ ХУҚУҚЛАРИ

7-модда. Касаба уюшмаларининг қонун чиқаришнинг тақдирини тақдирлаш ва тартиб-қондан белгилашда қатнашиш ҳуқуқлари

Иттифокдош ва мухтор жумҳуриятларнинг касаба уюшмалари билан шартнома қилиш, иттифокдош ва мухтор жумҳуриятлар давлат ҳўжинининг тегишли олий органларида қонун чиқаришнинг тақдирини тақдирлаш, меҳнат ва ижтимоий-иқтисодий масалаларга оид қонун ҳужжатларини ишлаб чиқишда қатнашади.

Касаба уюшмалари меҳнат ва ижтимоий-иқтисодий масалаларга оид бошқа норматив ҳужжатлари қабул қилиш тўғрисидаги тақдирларини, шунингдек, ҳўжатларнинг лойиҳаларини тегишли давлат бошқаруви идораларига, ҳўжалик ва кооператив идораларига кириштиришга ҳақлидир.

Меҳнаткашларнинг меҳнат ва ижтимоий-иқтисодий ҳуқуқларига ҳамда манфаатларига дахлдор бўлган норматив ҳўжатлар давлат ва ҳўжалик бошқаруви идоралари томонидан тегишли касаба уюшмаларини камида бир ҳафта аввал олдидан хабардор қилиб қабул этилади.

8-модда. Касаба уюшмаларининг меҳнат қилиш ҳуқуқини ҳимоялаш соҳасидаги ҳуқуқлари

Касаба уюшмалари ўз аъзоларининг меҳнат қилиш ҳуқуқини ҳимоя қилиш, давлатнинг иш билан таъминлаш сўсийини ишлаб чиқишда қатнашади. Қонунлар асосида жамоат шартномасида белгиланган тарзда корхоналардан ишдан бўшайдиган кишиларнинг ижтимоий ҳимояланishi чораларини тақдир этиди. Маъмурият, мулкдор ёки улар билан шартнома қилиш идорасининг ташаббуси билан корхонанинг иш ундаги ички бўлиmlарнинг тўхтатилиши, ишлаб чиқаришнинг тўхтатилиши қисман тўхтатиб қўлиш ва шўларнинг оқибатида иш жойларининг қисқартирилиши ёки иш шўларининг оқибатида иш жойларини тўхтатиш касаба уюшмаларини камида уш аввал олдидан хабардор қилиб қўйилган ва улар билан меҳнаткашларнинг ҳуқуқлари ҳамда манфаатларига риоя этиш юзасидан музокара ўтказилган тақдирда амалга оширилиши мумкин.

Касаба уюшмалари иш билан таъминлашнинг аҳволини, иш билан таъминлаш соҳасидаги кафолатларга оид қонунларга риоя этилишини назорат қилиши.

Меҳнат шартномаси маъмуриятнинг ташаббуси билан бекор қилинишига ССЖИ Иттифокнинг, иттифокдош

Иттифокдош ва мухтор жумҳуриятларнинг қонунлари касаба уюшмаларининг ССЖИ қўнуниларда белгиланган ҳуқуқларини чеклай олмайди.

9-модда. Касаба уюшмаларининг музокара олиб бориш ва жамоат шартномаларини битимлаш тўғрисидаги ҳуқуқлари

Касаба уюшмалари маъмурият билан, мулкдор ёки у билан қилинган бошқаруви идораси билан жамоат шартномаларини олиб боришда ва жамоат шартномаларини, битимларини тузишда устуллик ҳуқуқига эга бўлади, уларнинг бажарилишини назорат қилиши.

Агар касаба уюшмалари жамоат шартномасини, битимини тузишнинг тақдирини қилиш, маъмурият, мулкдор ёки у билан қилинган бошқаруви идораси шў ҳақда музокара олиб боришга мажбурдирлар.

10-модда. Касаба уюшмаларининг меҳнаткашларнинг ижтимоий ҳўжатдан ҳимоя қилиш ҳуқуқлари

Касаба уюшмаларининг меҳнат шўронини ва меҳнатга ҳақ тўлаш, меҳнатни ва ишлаб чиқариш хавфсизлигини муҳофаза қилиш, уш шў шўронларини, ижтимоий сўғурта ва меҳнаткашларнинг соғлигини сақлаш, пенсия таъминоти соҳасидаги ҳуқуқлари ССЖИ Иттифокдош ва мухтор жумҳуриятларнинг тегишли қўнунилари билан тартибга солинади.

Касаба уюшмаларининг Иттифокдош ва мухтор жумҳурият билан шартнома қилиш, иттифокдош ва мухтор жумҳуриятларнинг тегишли қўнунилари билан тартибга солинади.

Касаба уюшмаларининг Иттифокдош ва мухтор жумҳурият билан шартнома қилиш, иттифокдош ва мухтор жумҳуриятларнинг тегишли қўнунилари билан тартибга солинади.

11-модда. Касаба уюшмаларининг меҳнат ва касаба уюшмалари тўғрисидаги қўнуларга риоя этилишини назорат қилиш ҳуқуқлари

Касаба уюшмалари маъмурият, мулкдор ёки у ваколат берган бошқаруви органи меҳнат ва касаба уюшмалари тўғрисидаги қўнуларга риоя қилинишини назорат қилиши.

Касаба уюшмалари маъмурият, мулкдор ёки у ваколат берган бошқаруви органи меҳнат ва касаба уюшмалари тўғрисидаги қўнуларга риоя қилинишини назорат қилиши.

Касаба уюшмалари маъмурият, мулкдор ёки у ваколат берган бошқаруви органи меҳнат ва касаба уюшмалари тўғрисидаги қўнуларга риоя қилинишини назорат қилиши.

рат қилиб боради, аниқланган камчиликларни бартараф этишни талаб қилишга ҳақлидир. Маъмурият меҳнат ва касаба уюшмалари тўғрисидаги қўнулар бўлиши бартараф этиш тўғрисидаги касаба уюшмаси тақдирномасини қўриб чиқишга ва қўриб чиқиш натижаларини тўғрисида бир ой мўддат ичида касаба уюшмасига хабар қилишга мажбур.

Касаба уюшмалари ўз аъзоларининг ва бошқа меҳнаткашларнинг иттифокдош биноан, шўнингдек ўз ташаббуси билан меҳнат ҳуқуқларини ҳимоя қилиш даъво ариза билан судга мурожаат қилишга ҳақлидир.

Шў мақсадда касаба уюшмалари инспекциялар, ҳуқуқий ёрдам хизматлари ва бошқа зарур органларга эга бўлиши мумкин.

12-модда. Меҳнат низола-рини қўриб чиқишда касаба уюшмаларининг ҳуқуқлари

Касаба уюшмалари касаба уюшмаси аъзоларининг маъмурият билан янқа тартибдаги меҳнат низоларини қўриб чиқишда ва улар юзасидан қонунга мувофиқ қарорлар қабул қилиши.

Касаба уюшмалари меҳнат тўғрисидаги, жамоат шартномаси, битим шартларининг бўлишини, меҳнат ва турмушнинг янги ижтимоий-иқтисодий шарт-шўронларини белгилаш ёки мавжудларини ўзгартириш билан боғлиқ масалаларга доир жамоат меҳнат низоларини қўриб чиқишда қатнашади.

13-модда. Касаба уюшмаларининг меҳнат ҳамда ижтимоий-иқтисодий ривожланиш масалаларини юзасидан маълумотларни олиш ҳуқуқлари

Касаба уюшмалари маъмуриятдан, шўнингдек давлат ва ҳўжалик бошқаруви идораларидан меҳнат ҳамда ижтимоий-иқтисодий ривожланиш билан боғлиқ масалалар юзасидан белгиланган қўйилган статистика ҳисоботи доирасида бепул маълумот олишга ҳақлидир.

14-модда. Касаба уюшмаларининг маъмурият жамоат шартномасини бажарилишини назорат қилиш ҳуқуқлари

Маъмурият жамоат шартномаси шартларини бажариш қарор қабул қилган тақдирда касаба уюшмалари ана шў бўлишларини бартараф этиш тўғрисида маъмурият тақдирномаси топширишга ҳақлидир. Бу тақдирномаси бир ҳафта мўддатда қўриб чиқилади. Маъмурият касаба уюшмаларининг бу талабини бажаришдан бош торган ёки мазкур мўддатда уларнинг ўртасида битимга келишмаган тақдирда келишмовчиликлар жамоат меҳнат низоларини ҳал қилиш тўғрисидаги қўнуларга мувофиқ қўриб чиқилади.

15-модда. Касаба уюшмаларининг иш ташлашнинг эълон қилиш ҳуқуқлари

Касаба уюшмалари қонунга мувофиқ иш ташлашнинг тақдирини тақдирлаш ва уш шў шўронларини назорат қилиш ҳуқуқига эга.

III-БОБ. КАСАБА УЮШМАЛАРИ ХУҚУҚЛАРИНИНГ КАФОЛАТЛАРИ

16-модда. Давлат ва ҳўжалик идоралари, жамоат ташкилотлари маъмурияти ва мансабдор шахсларнинг касаба уюшмаларига нисбатан мажбуриятлари

Маъмурият, давлат ва ҳўжалик идоралари, жамоат ташкилотлари, мансабдор шахслар касаба уюшмаларининг ҳуқуқларига риоя этишга, уларнинг фаолиятига қўмақлашга мажбурдирлар. Мазкур идоралар ва шахслар касаба уюшмалари ҳуқуқларини бузувчилар ёки уларнинг қонуний фаолиятига тўсқинлик қилишга ҳўжга қонунда белгиланган тартибда жавобгар бўлидилар. Маъмурият, давлат ва ҳўжалик идоралари, жамоат ташкилотлари, мансабдор шахслар касаба уюшмаларининг вакиллари шў касаба уюшмаси аъзолари ишлаётган корхоналарга устав вазифаларини ва қонунда берилган ҳуқуқларини амалга ошириш учун киришларига тўсқинлик қилишга ҳақли эмаслар.

17-модда. Меҳнаткашларнинг касаба уюшмалари органиларига сайланган, ишлаб чиқаришда ишдан озод қилинган ходимлар учун кафолатлар

Касаба уюшма органилари таркибига сайланган ва ишлаб чиқаришда ишдан озод қилинган ходимлар улар аъзо бўлган органининг олдидан берган розиликсиз иттифокдош жамоат ташкилотлари билан мумкин эмас. Касаба уюшма органиларининг қонун бўлишларига раҳбарлар қонундаги тегишли касаба уюшма органи билан олдидан келишимли турли, корхонадаги касаба уюшма органиларининг раҳбарлари, касаба уюшма ташкилотчилари эса—тегишли касаба уюшма билан шартнома қилиш билан олдидан келишимли турли иттифокдош жамоат ташкилотлари билан мумкин эмас.

Касаба уюшма органилари таркибига сайланган ва ишлаб чиқаришда ишдан озод қилинган шахсларни маъмурият ташаббуси билан ишдан бўшатишга ишдан бўшатишнинг умумий тартибига риоя қилинган тақдирда, у аъзо бўлган касаба уюшма органининг олдидан берган розилиги билан, корхонадаги касаба уюшма органиларининг раҳбарлари ва аъзоларини эса, бундан ташқари фақат тегишли касаба уюшма билан шартномасининг розилиги билан ишдан бўшатишга йўл қўйилмайди. Тегишли касаба уюшма билан шартнома органининг розилиги бўлган тақдирдаги касаба уюшма ташкилотчиларини ва касаба уюшма гуруҳларини ташкилотчиларини маъмурият ташаббуси билан ишдан бўшатишга йўл қўйилмайди.

Касаба уюшмалари сайлаб қўйилган органиларининг ишлаб чиқаришда ўз ишдан озод қилинган аъзолари жамоат шартномаси, битимда белгиланган қўйилган шартларга мувофиқ

лат, ҳўжалик, кооператив ва ўзга жамоат ташкилотларининг мажбуриятлари учун жавоб бермайди, ўз навбатида улар касаба уюшмаларининг мажбуриятлари учун жавоб бермайди.

Касаба уюшмаси бюджетини манбалари, унинг шаклланиш тартибига ва маблагини фойдаланиш тартибига касаба уюшмалари ташкилоти билан белгилайди.

Касаба уюшмаларининг ўз уставидаги мувофиқ амалга ошириладиган ижтимоий фаолияти (тижорат фаолиятдан ташқари) давлат томонидан назорат қилинмайди.

Касаба уюшмаларига қарашли корхоналар ва ташкилотлар даромадларининг манбалари, улар олган маблағ миқдори ва тўланган солиқ миқдори давлат молия идоралари ва солиқ инспекциялари томонидан қонунга мувофиқ назорат қилинади.

Касаба уюшмалари ўзларининг уставида белгиланган мақсадлари ва вазифаларига мувофиқ белгилаб қўйилган тартибда ташқи иқтисодий фаолиятини амалга ошириш, касаба уюшмаларининг бакиллари, сўғурта ва акционерлик жамаиятларини, қўшма тижорат корхоналарини барпо этиш, ишчилик фаолияти билан шўғулланиш, зарур бирдамлик жамаиятлари, маданий-маърифий ва ўзга зарур жамаиятлар тузиш ҳуқуқига эгадир.

21-модда. Корхонанинг касаба уюшмалари фаолияти учун моддий шўронларнинг юзасидан вазифалари

Корхона маъмурияти касаба уюшмаларига уларнинг фаолияти учун зарур бўлган жиҳозланган биноларни фойдаланиш учун тегишли беради. Биноларнинг бериш шартлари маъмурият билан касаба уюшмалари иштирокида меҳнат жамоасининг қарори билан белгиланади.

Жамоат шартномаси тузиш чоғида қабул қилинган қарорга мувофиқ корхона касаба уюшмаларига тегишли фойдаланиш учун қонун билан балансида турган ёки улар ижарага олган бинолар, хоналар, қўрилмалар ва бошқа ишнотларни, шўнингдек дам олишни ташкил этиш, меҳнаткашлар ва уларнинг оилалари билан маданий-маърифий, физиктурасоғломлаштириш ишларини олиб бориш учун зарур бўлган дам олиш базаларини, бошқаруви билан бошқа соғломлаштириш шўронларини беради.

Корхона касаба уюшмаларига жамоат шартномасида белгиланган мақсадлар учун қонунда белгилаб қўйилган миқдорда маблағ ўтказилади.

Корхонада иш олиб борадиган касаба уюшмаларининг фаолияти учун бошқа моддий шўронларни яратиб жамоат шартномаси (битими) билан тартибга солинади.

Совет Социалистик Жумҳуриятлари Иттифокнинг Президенти М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль.
1990 йил 10 декабрь.

ССЖ Иттифокдош Олий Кенгашининг қарори

«КАСАБА УЮШМАЛАРИ, УЛАРИНИНГ ХУҚУҚЛАРИ ВА ФАОЛИЯТИ КАФОЛАТЛАРИ ТЎҒРИСИДА» ССЖИ ҚОНУНИНИ КЎЧГА КИРИТИШ ТЎҒРИСИДА

ССЖИ Олий Кенгаши қарор қилади:

1. «Касаба уюшмалари, уларнинг ҳуқуқлари ва фаолияти кафолатлари тўғрисида» ССЖИ Қўнуни 1991 йил 1 январдан қўчга кирилади.

2. ССЖИ ҳўкумати 1991 йилнинг биринчи ярмида «Касаба уюшмалари, уларнинг ҳуқуқлари ва фаолияти кафолатлари тўғрисида» ССЖИ Қўнунига мувофиқлаштириш ҳамда ССЖИ Вазирликлари, давлат комитетлари ва идоралари ўз норматив ҳўжатларини, шў жумладан, Қўнунга зид йўл-йўриқларини қайта қўриб чиқиш, бекор қилишларини таъминласин;

ССЖИ Олий Кенгаши қўриб чиқиш учун:

1991 йилнинг биринчи ярмида ССЖИ Қўнун ҳўжатларини қабул қилинган Қўнунга мувофиқлаштириш тўғрисидаги тақдирлар;

1991 йилнинг биринчи чўрагида «Жамоат меҳнат низоларини (межороларини) ҳал қилиш тартибни тўғрисида» ССЖИ Қўнунига, шў жумладан, Қўнунга зид иш ташлаш ўтказиладиган учун жамоатгарлик қисмига ўзгар-

тишлар ва қўшимчалар кириштириш, шўнингдек, меҳнаткашларнинг ижтимоий сўғуртаси тўғрисидаги ССЖИ қўнуниларига ўзгартишлар ва қўшимчалар кириштириш ҳақида тақдирлар киририлсин.

3. ССЖИ касаба уюшмалари умумий конфедерациясига, бошқа касаба уюшмаларининг умумийиқтисодий идораларига ушбу қарорнинг ичкикичи бандида зиммасига юклатилган топшириқларни бажаришда ССЖИ ҳўкумати билан биргаликда иштирок этиш тавсия қилинсин.

4. ССЖИ қўнуни «Касаба уюшмалари, уларнинг ҳуқуқлари ва фаолияти кафолатлари тўғрисида» ССЖИ Қўнунига мувофиқлаштирилган қадар уларнинг мазкур Қўнунга зид бўлмаган қисмлари қўлланилади.

5. Иттифокдош жумҳуриятлар ҳўкимияти олий органларига жумҳурият қўнуларини мазкур Қўнунга мувофиқлаштириш тавсия этилсин.

ССЖИ Олий Кенгашининг Раиси
А. Лукьянов.
Москва, Кремль.
1990 йил 10 декабрь.

Халқ депутатлари Фарғона вилоят Советининг сессияси бўлди. Сессия қатнашчилари бошқариладиган бозор иқтисодиётига ўтиш шўронинида халқ ҳўжалигини барқарорлаштириш масалаларини, вилоятнинг иқтисодий ва ижтимоий ривожланишнинг асосий йўналишларини, 1991 йил бюджетини муҳокама қилидилар.

Сессия ишда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг котиби А. И. Икромов қатнашди.

ТЕРМИЗ. 15 декабрь (ЎзТАГ). Кеча халқ депутатлари Сўрхондариё вилоят Советининг сессияси бўлди. Вилоят ижроия комитетининг бу йилги иш ҳақида ижрокком раиси Т. М. Менглиев ҳисобот берди.

Депутатлар 1990 йил режаси қандай бажарилаётганини муҳокама қилидилар. 1991 йилда бозор мўносбатларига бошқича-бошқич ўтиш шўронинида вилоятнинг иқтисодий ва ижтимоий ривожланишнинг асосий кўрсаткичларини қўриб чиқидилар. Келгуси йилда вилоят бюджетини барқарорлаштиришнинг асосий кўрсаткичлари муҳокама қилинди. Вилоят Советининг раиси, Сўрхондариё вилоят партия комитетининг биринчи котиби Х. Э. Бердиев нутқ сўзладилар.

ССЖИ Президенти М. С. Горбачевнинг топшириғига мувофиқ хорижий мамлакатлардан келадиган инсонпарварлик ёрдамини қабул қилиб олишни ташкил этишга қўмақлашиш учун жамоатчилик комиссияси тузилиди. Унга Президент Кенгашининг аъзоси В. А. Ярин бошчилик қилади.

Комиссия таркибиде ССЖИ, РСФСЖ, бошқа жумҳуриятлар Олий Кенгашиларининг депутатлари,

ВИЛОЯТ СОВЕТЛАРИНИНГ СЕССИЯЛАРИ

лоят Советининг маҳаллий Советларнинг мева-сабзавот ва чўрвачилик маҳсулотларини харид қилиш, тайёрлаш, қайта ишлаш, сақлаш ва аҳолини бундай маҳсулотлар билан таъминлаш системасини тақомиллаштириш вазифалари тўғрисидаги қарори қандай бажарилаётганини ҳақидаги ахборот тингланди.

Депутатлар вилоят Совети ва унинг ижроия комитетининг аппарати тузилмасини Ўзбекистон ССЖИ Конституциясига қиритилган ўзгартишларга мувофиқ қайта ташкил этиш тўғрисида қарор қабул қилидилар.

Сессияда халқ депутатлари вилоят Советининг Раиси, Сўрхондариё вилоят партия комитетининг биринчи котиби Х. Э. Бердиев нутқ сўзладилар.

ССЖИ Президенти М. С. Горбачевнинг топшириғига мувофиқ хорижий мамлакатлардан келадиган инсонпарварлик ёрдамини қабул қилиб олишни ташкил этишга қўмақлашиш учун жамоатчилик комиссияси тузилиди. Унга Президент Кенгашининг аъзоси В. А. Ярин бошчилик қилади.

Комиссия таркибиде ССЖИ, РСФСЖ, бошқа жумҳуриятлар Олий Кенгашиларининг депутатлари,

ГУЛИСТОН. 15 декабрь (ЎзТАГ). Кеча бўлиб ўтган халқ депутатлари Сирдарё вилоят Совет

ШАРҚНИНГ

БУЮК

АЛЛОМАЛАРИ

Иккинчи муаллим

Давр

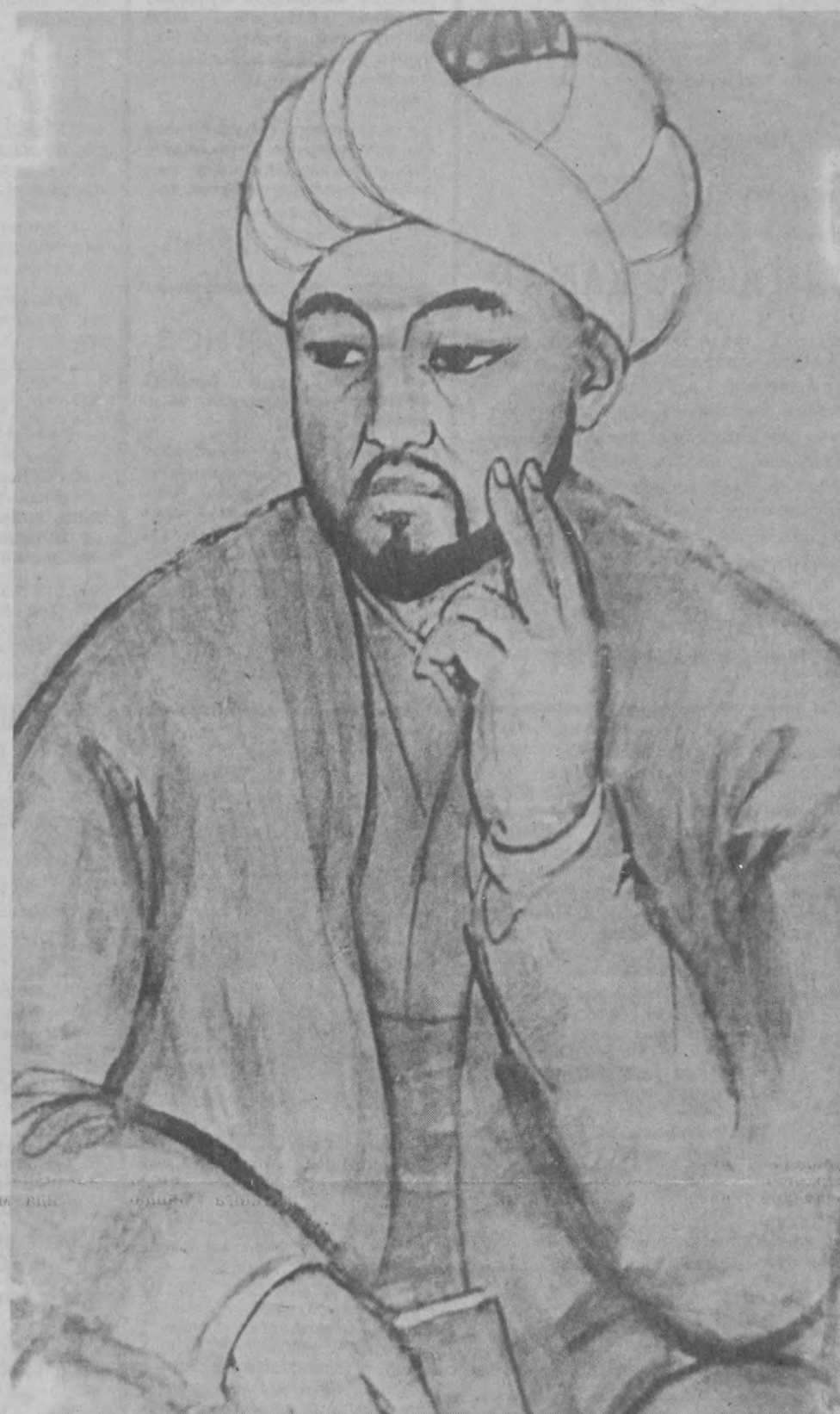
Фазилатлари

Мамбаларда, турли адабиётларда «мусулмон маданияти» айрим ҳолларда «араб маданияти» деб ном олган ўрта ва Яқин Шарқдаги ўрта аср маданиятининг шаклланиши, бошланғич ривожланишида ўрта Осиё халқлари ва намоёндалари, бу ердан чиққан олим, мутафаккирлар низолатда катта роль ўйнадилар. Ўрта Осиё араблар томонидан босиб олиниб, араб халифалигига киритилганда бу ер халифаликдаги иқтисодий-маданий жиҳатдан энг ривожланган ўлкалардан бири эди. Ўрта Осиёда деҳқончилик, ҳунармандчилик, сунъий сугорик, шаҳар маданияти юқори даражада ривож топган бўлиб, у Шарқ билан Ғарбни боғловчи «ипак йўли» — савдо йўлининг марказида жойлашган эди. Бу ерда сугд, хоразм ёзувлари кенг тарқалган, ўқув-ўқитув, таълим-тарбия ишлари йўлга қўйилган эди.

VIII ва IX аср бошларида ўрта Осиёда араблар ҳукмронлиги ва ислом дини ўрнатилганидан сўнг ердаги шаҳарларнинг Яқин Шарқ, араб мамлакатларидаги марказлар билан алоқалари кенгай борди. Ўрта Осиёдан чиққан олимлар эндиликда шу марказий шаҳарларга бориб, турли олимлар билан муносабатлар ва бахсларда, у ердаги илмий бойликларни ўзлаштириш жараёнида ўзларининг истеъдоди ва қобилиятлари билан ном қозона бордилар.

Ўрта аср мусулмон Шарқида тарқалган илмларнинг қайси соҳасида бўлмасин, ўрта Осиёлик олимлар сўнмас из қолдирдилар. Бу даврда Шарқнинг жуда кўп ўлкаларида ҳукмрон бўлиб қолган ислом ёш, эндигина юзга келган динлардан бўлиб, унга фақат дин сифатидагина эмас, балки янги маънавийликнинг бир шакли сифатида муносабатда бўлиди.

Абу Наср Форобий шу давр маданий кўтарилишининг чўққиларидан бирidir.

Юксаклик

сари

Абу Наср Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Ўзлуғ ибн Тархон ал-Форобий 873 йиллар атрофида Шом (Тошкент)нинг шимолий-ғарбидagi Арис сувиининг Сирдарёга қуйилишида ҳарбий туркий оилда дунёга келди.

У бошланғич маълумоти Шом ва Бухоро шаҳарларида олиб, сўнг Эрон ва халифаликнинг кўп шаҳарларида ўқиди, қатор тиллар ва илмларни эгаллади.

Кўп йил араб халифалигининг маркази Бағдодда истиқомат қилиб, фалсафий илмларни, қадимги юнон фалсафий меросини, турли фанлар соҳасини ҳар томонлама чуқур эгаллади.

Умуман, қадимги юнон илмий-фалсафий мероси ўрта аср мусулмон маданияти, илмининг муҳим гоёвий мамбаларидан бири бўлди.

Бу даврда қадимги юнон тилидан жуда кўп асарлар, юнон мутафаккирлари Аристотель, Платон, Сократ, Эвклид, Пифагор, Гален, Гиппократ, Александр Афродизий кабиларнинг китоблари араб тилига таржима этилиб, уларга кўплаб шарҳлар ёзилди.

Ўрта аср мусулмон Шарқи илми-фалсафаси қадимги юнон илмининг бевосита меросхўри бўди, уни ривожлантирди. Форобий бу ишга биринчилар қаторида замонасидаги турли ижтимоий-сиёсий ҳаракат оқимларини ҳам чуқур ўрганди. Унинг асарларида ижтимоий масалалар жуда кенг ёритилган. Форобий Бағдоддан сўнг ўша даврнинг маданий маркази бўлиб Дамашқда яшайди ва 950 йилда вафот этди.

У 160 дан ортиқ асар қолдирди. Бу асарлар ўз даври илмининг турли соҳалари — математика, тиббиёт, астрономия, химия, мантиқ, мусиқашунослик, айниқса, фалсафа илми масалаларини ёритишга қаратилган.

Форобий асарларида ижтимоий масалалар — жамиятнинг шаклланиши ва ривожланиши омили, давлатни бошқариш усуллари, унга раҳбарлик қилиш, санъати, инсоннинг бахт-саодатга эришув йўллари, етук ахлоқий инсонни тарбиялаш вазифалари кенг ёритилди. Бу билан у бошқа мутафаккирлардан ажралиб туради.

ДИЛ СЎЗЛАРИ

Машҳур совет шарқшуноси Е. Э. Бертельс: «Ўша даврнинг буюк ҳакими Форобий... кўплаб оригинал асарлар яратди... Форобийнинг мероси низолатда улкан ва турли-тумандир. У ўша даврда маълум бўлган илмларнинг барча соҳаларини: этика, сиёсат, психология, табиатушунослик, музикани ўрганган, лекин булар орасида биринчи ўринда фалсафа туради, албатта.

Форобий яхши математик бўлган, ўша даврдаги тиббиётнинг бутун назарий томонларини билган. У шунингдек, музика назарияси бўйича бир қатор асарлар яратган, бастакор сифатида кенг шўҳрат қозongan ва янги мусиқа асбоби ихтиро этган».

XII—XIII асрларнинг йирки тарихчи олими З. БАЙҲАҚИЙ: «Абу Наср ўз таълимоти эъзизга «иккинчи муаллим» деб ном олган. Исролда унга тенг келадиган одам дунёга келган эмас. Дунёда турган йирки олим бўлган. Улардан икитаси исломгача яшаган, чунончи

Аристотель ва Буюк Александр (Афродизийский), икитаси ислом даврида яшаган: Абу Наср ва Абу Али (Сино). Абу Али Абу Насрининг асарларидан жуда кўп фойдаланган...».

XIX асрнинг таниқли немис шарқшуноси олими М. МЮЛЛЕР шундай деб ёзди: «...Бутун мусулмон Шарқининг буюк мутафаккири Ал Форобий...шундай улкан ишчи амалга оширдик, бу ишга унинг ўтмишдошлари юзакитига тўқалиб ўтган эдилар. Бу гениал инсон юнон фалсафасининг энг қийин масалаларини сўнгги ўзгартирилган қамраб олди ва кўра билди. Ғарбда қадр-қимматдан ортиқ мактабидиган Авиценна (Ибн Сино)нинг ўзи тан олганидек, у Аристотелнинг «Метафизика»сини ордан юз йил ўтгандан кейин, қўлга Ал Форобийнинг шу китобга ёзилган шарҳи тушгандан кейингина тушунган. Шунинг учун Шарқда фалсафани ҳақиқий, қатъий илмий асосда ишлаб чиққан киши деб фақат Форобийни ҳисобламоқ мумкин».

ОДАМИ ЭРСАНГ...

Ўрта ва Яқин Шарқ мамлакатлари муаллифлари Ибн Халлокан Ибн Ўсайба, Хусайни, Казиний, Байҳақий, Абул Фидо, Ҳамавий, Деҳходларнинг асарларида Форобий ҳақида бир қатор ривоят ва ҳикоялар бор. Уларда Форобий олижаноб, камтар, меҳрибон, ўта одобли, табиати сезувчи, меҳнатсевар, саховатли, ўз миллий одатларини севган инсон сифатида тавдаланади.

Форобий ўзининг қатор асарларини етук ахлоқ, инсоннинг гузал фазилатлари, одамийлик, юқори маданиятга эришган жамият, таълим-тарбия, тинч-тотув яшаш масалаларига бағишлади.

Одамларга нисбатан уларни бирлаштирувчи бошланғич асос инсонийликдир, шунинг учун ҳам одамлар инсоният туркумига кирганликлари учун ўзаро тинчликда яшашмоқлари лозим.

Ҳақиқий бахтга эришиш мақсадида ўзаро ёрдам қилувчи кишиларни бирлаштирган шаҳар — фазилатли шаҳардир, бахтга эришиш мақсадида бирлашган кишилар жамоаси — фазилатли жамоатдир.

Бахтга эришиш мақсадида ўзаро ёрдам берган халқ — фазилатли халқдир. Шу тартибда барча халқлар бахтга эришиш учун бир-бирларига ёрдам берсалар, бутун ер юзи фазилатли бўлади.

Инсонлик моҳияти ҳақиқий бахт-саодатга эришув экан, инсон бу мақсадини ўзининг олий гоёси ва истиғига айлантириб, бу йўлда барча имкониятлардан фойдаланса, у бахт-саодатга эришади.

Баъзан раҳбарлар бир шаҳарнинг соҳибқори, шаҳар халқи ҳаётига тегишли ишларда тадбиркор бўладилар. Улар бу йўл-йўриқларни ўтмишда келган бошлиқлардан ўрганадилар, лекин, шу билан бирга раҳбар келажак учун ўтмишдаги расм-русум, йўл-йўриқларни ислоҳ қилиши лозим ва фойдаланиш топса, турмуш шароити тақозосига қараб уларни ўзгартиради.

Ўтмишдагилар ўзларида бўлган завқ-нашъа, лаззатни ўзларидан кейин келадиган авлод орқали насбдан-насла қолдириб келадилар.

Шу тартибда вақт ва замон ўтиши билан кишиларда завқ устига завқ, нашъа устига нашъа бўлиб, улардаги лаззатланиш, завқланиш объекти орта боради. Мана бу ҳолни биз фаровонлик, ҳақиқий бахт-саодат деб тасвирлаймиз.

Маданий жамият ва маданий шаҳар (ёки мамлакат) шундай бўладики, шу мамлакатнинг аҳолисидадан бўлган ҳар бир одам касб-ҳунарга озо, ҳамма баб-баравар бўлади, кишилар ўртасида фарқ бўлмайди, ҳар ким ўзи истаган ёки талаган касб-ҳунари билан шугулланади.

Одамлар чин маъноси билан озо бўладилар. Биринчи кинчисида ҳунарни бўлмайди. Одамларнинг тинчлик ва эркинликларига ҳалакат берувчи султон (яъни подшоҳ) бўлмайди. Улар орасида турли яхши одатлар, завқ-лаззат пайдо бўлади.

АВЛОДЛАР ЭЪЗОЗИДА

Форобий асарлари Шарқ ва Европа илм-фани, маданияти ривожига катта таъсир қўрсатди.

Форобий ғоялари Шарқ ва Европа мутафаккирлари, олимлари дунёқараётининг шаклланишида муҳим роль ўйнади. Шарҳда Ибн Сино, Ибн Рушд, Ибн Бажжа, Носир Хисрав, Мискавейх, Умар Хайём, Низомий, Жомий, Қорабобий кабилар, Европада Галлиссали, Альберт, Герард Крамонский, Роджер Бэкон, Спироза кабилар Форобий асарларидан баҳраманд бўдилар, унинг ғояларини кўплаб-қувватлаб, ривожлантирдилар.

Форобий рисоалари XII асрдан бошлаб қадимги аҳудий ва лотин тилига, сўнгроқ дунёнинг бошқа асосий тилларига — инглиз, француз, немис, форс, турк, рус, урду, ўзбек, қозоқ ва бошқа тилларга таржима қилиниб, кўплаб нашр этила бошладилар.

Унинг асарлари, қадимги кўл ёзмалирини у ҳақидаги турли маълумотларни дунёнинг барча йирки кўл ёзма фондларида — кутубхоналарида — Ленинград, Москва, Тошкент, Боку, Қозон, Қоҳира, Байрут, Дамашк, Истамбул, Берлин, Лондон, Лейден, Париж, Мадрид, Нью-Йорк, Хайдаробод, Исфаҳон, Техрон ва бошқа шаҳарларда урчатиш мумкин, Ўзбекистон ССЖ Фанлар академияси Шарқшунослик институтида ҳам Форобийнинг қадимги кўл ёзма асарлари сақланади.

Форобий мероси, унинг ғоялари, рисоаларини ўрганишга

бағишланган турли тиллар — араб, форс, инглиз, француз, немис, рус тилларида қатор илмий асарлар, тадқиқотлар нашр этилди. Махсус Форобийшунослик йўналиши вужудга келди.

Араб мамлакатларида у машҳур араб мутафаккири сифатида деб эъзозланади, бошқа ўтмишдаги араб олимлари ичидан биринчилардан бўлиб тилга олинди. [У ўз асарларини ўша даврнинг халқаро илмий тили — араб тилида ёзган]. Туркияда биринчи машҳур туркий олим сифатида қадрланади.

Ўрта Осиё, хусусан, Ўзбекистон ва Қозғистон жумҳуриятларида Форобий мероси кенг ўрганилиб келимоқда. Унинг асарлари, у ҳақида кўплаб китоблар рус, ўзбек, қозоқ тилларида бир неча бор босиб чиқарилди.

Унинг ома юрти Ўрта Осиёда 1970—1971 йилларда биринчи бўлиб Форобийнинг 1100 йиллик юбилейи кенг нишонланди, халқаро конференция, учрашувлар ўтказилди.

Форобийга, унинг бой меросини ўрганишга қанчалик эътибор берилса ҳам, қанчалик маданият ривожига хизмат қилсин, биз ўз ватандошимиз билан ҳар қанча гурурланмас эришгунликдир. У ҳам олимлик, ҳам қомусий тафаккур, ҳам мураббий, ҳам инсоний фазилатлари билан таълим-тарбия, ўқув-ўқитишда кенг ўрганилишга лойиқдир. Ўзбекистонда унинг номини абадийлаштириш, кенг тарғиб қилиш лозим.

(Саҳифани Ўзбекистон Фанлар академияси академиги, филология фанлари доктори, рўзномамиз таҳририяти аъзоси Музаффар Ҳайруллаев тайёрлаган).

Форобий ўз даврида юнон илмининг энг ўткир ва биринчи билимдон бўлиб танилди. Унинг барча соҳадаги ютуқларини ўзлаштириб, тушунириб, унга иқдорий ривож беришда ўз даври маънавияти учун низолатда муҳим ва олижаноб ишларни амалга оширди.

Хусусан, у юнон илмининг энг буюк вақили Аристотелнинг барча фалсафий, табиий, илмий асарларига, Птоломейнинг осмон жисмлари ҳаракати, Александр Афродизийнинг руҳ ҳақида психологияга оид, Эвклиднинг геометрияси, Галеннинг тиббиёти, шунингдек, Платон, Гиппократ кабиларнинг рисоаларига илмий таълиқлар яратди.

Айниқса, Аристотелга берган таълиқлари, унинг мантиқ илмига бағишланган низолатда мураккаб ҳисобланган қатор асарларнинг аҳамияти ва моҳияти ҳақидаги илмий таълиқотлари ўз даври ва сўнгги фалсафий ривожланиш учун тенгсиз аҳамият касб этди.

Аристотель илм-фан ривожидидаги ўзининг буюк хизматлари учун «биринчи муаллим» деган мўътабар унво билан тилга олинган бўлса, Форобийга «иккинчи муаллим» — «Муаллими Сони» унвоини беришди, яъни Шарқнинг Аристотели — Арастуни бўлиб қолди.

Форобийнинг фалсафий системаси Аристотелнинг универсал системаси синга — замонасининг барча муҳим муаммоларини ўз ичига олади. Форобийнинг асарларида фалсафадан энг умумий тузуқлари — одамнинг тузилиши, мавжуддод йўллари, билиш, мантиқ масалалари, инсон ва табиатнинг ўзаро муносабати, шунингдек, айрим аниқ фанларнинг фалсафий масалари, ижтимоий-ахлоқий масалалар ўз ифодасини топади.

Форобий илмии севмасдан, доимий мунтазам меҳнатсиз назарий билимларни эгаллаш мумкин эмас, деб таъкидлайди. Ҳақиқат фалсафага бағишланган кишидан у ахлоқий покликни, тўғриликни, меҳнатни севиниш, одил, адолатли бўлишни талаб этади. «Бахт-саодатга эришув ҳақида рисола»да бу ҳақида шундай деб ёзди: «Назарий билимларни (фалсафани—М.Х.) эгалламоқчи бўлган киши парсаларнинг

Ўрта асрнинг кўпчилик муаллифлари Форобийнинг фалсафий масалаларини баён қилишдаги оригиналликни таъкидлайдилар. У ўз услуби, фикрини баён қилишда авайлаб асраш ва буғунчиликдан сақланиш. Бу эса ушумма, давлат бошлиқидан катта санъат ва мустақам, чуқур билим талаб этади.

Аҳолини бошқариш икки хил бўлади: бири — шундай ҳулқ-одоб, турмуш усуллари, ахлоқ қондаларини мустақамлашга қаратилган, улар ҳақиқий бахт-саодатга олиб боради.

Фозил шаҳарда ҳам худди шундай: унинг аъзолари ўзларининг турли касб-ҳунари, билимлари, иш фаолиятлари билан бир-бирларининг эҳтиёжларини қондириб, ўзаро ёрдам бериб турадилар.

Фозил шаҳар-давлатта фозил ва ҳурматга сазовор раис раҳбарлик қилади ва шаҳар аҳолисини бахт-саодатга боришни ўз мақсади деб билади. Фозил шаҳар-давлат ва фозил халқларни таърифлар экан, Форобий хусусан илм-фан ва касб-ҳунарга катта эътибор бера

ди ва бахт-саодатга эришувини улар билан узвий равишда боғлайди. Давлатнинг асосий функцияси — аҳолининг бахт-саодатга эришув учун зарур бўлган вазифаларни амалга оширишдир. Бу вазифалар шулардан иборат: адолат ўрнатиш, халққа маърифат бериш, илм-фан ўргатиш, уни маънавий ва ахлоқий жиҳатдан тарбиялаш, халқ орасида яхши одатларни тарқатиш кабиларидир.

Давлат бошқариш энг зарур фазилатларидан бири сифатида адолатни севиб, адолат ўрганишга интилиш алоҳида қайд қилинади. «Давлат-шаҳар бошлиғи», — деб таъкидлайди Форобий, — ҳақиқатини сезувчи ва унинг учун курашувчи, ёлгоннинг ашаддий душмани, бойликка жирканиб қаровчи, табиати билан адолатини сезувчи ва унинг учун курашувчи, адолатсизлик ва зулмга нафрат билан қаровчи, ботир, жасур ва қўрқмас ҳамда қатъий бўлиши зарур».

Ахлоқий фазилатлар устида фикр юритар экан, Форобий давлат раҳбари олий ахлоқий сифатларига эга бўлиши, ахлоқий идеални ўзига мукассамлаштириши зарурлигини қайд қилади.

Ахлоқий фазилатлар устида фикр юритар экан, Форобий давлат раҳбари олий ахлоқий сифатларига эга бўлиши, ахлоқий идеални ўзига мукассамлаштириши зарурлигини қайд қилади.

ФОРОБИЙ ВА АРИСТОТЕЛЬ

ЕТУК ЖАМОА, ОЛИЙ АХЛОҚ, БАХТ-САОДАТ ҲАҚИДА ҲИЛАР

Форобийнинг ижтимоий-сиёсий қарашлари, инсон жамоаси ҳақидаги таълимотининг ўзи бир дунё. Унинг ўз мақсадада, йўллари, услублари, қатор масалалари, муаммолари, нуқталари бор. Бу қараш давлат, таълим-тарбия, ахлоқ, маърифат, диний эътиқод, уруш ва яраш, меҳнат, иқтисодий ва маънавий ҳаёт, раҳбарлик, интизом, тартиб каби мавзуларини ўз ичига олади.

Ижтимоий-сиёсий билимлар — деб таъкидлайди Форобий — инсонларни ҳақиқий бахт-саодатга олиб борувчи яхши ҳаракат ва фазилатларни фақат маълум асосий уюшма — давлат бир-

лашмаси ёрдамида амалга ошириш мумкинлигини қўрсатади. Бу сиёсий уюшма, давлатнинг вазифаси — яхши одат ва ҳаракатларни инсонда тарбиялаб бориш, уларни авайлаб асраш ва буғунчиликдан сақланиш. Бу эса ушумма, давлат бошлиқидан катта санъат ва мустақам, чуқур билим талаб этади.

Аҳолини бошқариш икки хил бўлади: бири — шундай ҳулқ-одоб, турмуш усуллари, ахлоқ қондаларини мустақамлашга қаратилган, улар ҳақиқий бахт-саодатга олиб боради.

РО ДЭ УНИНГ РАСМИЙ ТАШРИФИ

14 декабрь куни ССЖИ Президенти М. С. Горбачев Кремлда Корея Жумҳуриясининг мамлакатимизга расмий ташриф буюрган Президент Ро Дэ У билан учрашди ва у билан музокаралар олиб борди.

Яккама-якка суҳбат чоғида икки томонлама муносабатларнинг ҳозирги босқичи ва ривожланиш истиқболлари, яқинда давлат бошлиқлари замонавий халқаро сиёсатининг асосий йўналишларини қандай тасаввур эта-

ётганликлари туф фалсафий маънода муҳокама қилинди. М. С. Горбачев олий меҳмонни таъриқлар экан, ССЖИ билан Корея Жумҳурияси раҳбарларининг ҳозирги учрашуви икки давлат ўртасидаги муносабат-

ларда янги саҳифа очишини таъкидлади. Ро Дэ У Совет Иттифоқидан олиб борилаётган қайта қуриш сиёсатини иқбобий баъдидан қайта баён қилди ва совет халқига бу йўлда муваффақият тилади. Осиё-Тинч океани минтақасининг асосий муаммолари алоҳида эътибор билан қўриб чиқилди. Президентлар Корея ярим оролидаги мавжуд муаммоларни бартараф этишнинг я-

нги имкониятларини ҳар томонлама таҳлил этидилар. Ро Дэ У янгида фикрлаш сиёсати Осиё-Тинч океани минтақасидаги, шу жумладан, Корея яриморалида тинчлик ва хавфсизликни мустақамлашга интилади, деб таъкидлади Ро Дэ У.

Президент Ро Дэ У М. С. Горбачевни Корея Жумҳурияга расмий ташриф билан боришга таклиф этди. Таклиф мамнуният билан қабул қилинди.

Ташриф доирасида икки мамлакат ўртасидаги савдо-иқтисодий ҳамкорлик масалаларини тартибга солувчи ҳужжатларга ҳужжатлар ҳам имзоланди. Кеҳкурэн ССЖИ Президенти Р. М. Горбачева номидан Ро Дэ У ва унинг рафиқаси шарафига зиёфат берилди. (ТАСС).

• Ноёб ҳислатли кишилар

Шахрисабз ноҳиясида археологик экспедициями элдики, на қазилма шиларини ақула-на кезлар эди. Ҳўсатдан ел-камда қаттиқ оғриқ бошланди. Бетобиланг ётиб қолди. Аҳ-волон борган сари оғирлашиб, азон-баданни қакшай бошланди. Шахрисабзда яшовчи ноёб ҳислатли табии-шифокор Адо-лат Исоқовага мурожаат қил-

дилар. Шуниси таажубланар-лики, уларнинг барчаси муола-жа давомда танлариди ҳоро-рат сезиб, ўхлайдилар. Унинг ҳузурига келган мнгилб бе-морлар дардига шифо топ-моқда.

— Бу қобилият сизда қачон пайдо бўлган? — сўрайман ун-дан.

У бироз сукут сақлайди-да:

нингдек, сопол идишлар ўт-мишдан ҳўқоя қиладилар. Айни-са, одамлардан йигилган мил-лий кийим-бошлар, пойабзал, аёлларнинг беэаклари кў-йилган бўлим мўзига са-фар қилдилади. Ҳатто му-зейда кунуш ва олтин танга-лар ҳам жамланган. Адолат-нинг бу хайрли ишларига етак-чи тарихчи-мутохассис Оқил-жон Ҳазраткулов ва моҳир су-ратчи Баҳром Жабборовлар яқиндан ёрдам берадилар. Ай-ниқса, пионерлар уйининг фа-ол иштирокчилари қаерда би-рор янги қиссонатдан хабар топсалар, албатта, уни халқ мулкига айлантиришга ҳаракат қиладилар. Ёш авлод қадрдон юртва муҳаббат, ўтмишга, ма-данний меросга чекиш муҳаб-батни шу маскан — Адолат Исоқова етакчилигидаги сарой-да топдилар.

— Тўплаган экспонатлари-мизни янада кенгайтириб, ша-ҳар ўлкашунослик музейини ташкил этиш ниятимиз бор. Чунки ўтмишни чуқур ўрга-ниш келажакни ёрқин кўриш-демакдир.

— Беморларни даволашни асосий ишингиз деб ҳисобла-майсизми? — сўрайман ундан.

— Одамларга, беморларга шифо бахш этиш менинг ин-соний бурчимдир. Хасталар дардига малҳам бериш катта кўвонч бўлмай эгиди. Зеро, уларни даволаб, ўзим ҳам гўё «дарддан» халос бўлман, бе-мор қабулдан чиқиб кетгач, ўзимни қўшдек енгил ҳис қи-ламан.

П. СИЛИН,
жумҳурият ёдгорликларини
муҳофаза қилиш жамияти
жамоватчи инспектори.

«МАЖНУНТОЛ»ГА МАРҲАМАТ!

Андижон шаҳрида яна бир савдо қонахонаси ишга туш-ди. 358 квадрат метр саҳни эгаллаган магазинда трико-таж буюмлари, кийим-кечалар, атир-ула, хўжалик ва электр моллари бўлимлари жойлашган. Ҳар кун ми-янда ортқи меҳнаткаш ана шу янги савдо марказидан тур-ли хил молларни харид қилиб олишяпти. Магазин жамоа-си ўз фаолиятининг дастлабки кунларидан бошлаб бозор иқтисодиёти шартотида ишлашга тайёргарлик кўра бош-лади. Хариддориг молларга бўлган талаб ўрғанилиб шу асосда мамлакатдаги қорхоналар билан шартнома тузиш мўлжалланмоқда.

Суратда: янги магазиннинг савдо зали.

Ш. Алимов олган сурат. (ЎЗТАГ).

ПЕДАГОГЛАР ТАЖРИБА АЛМАШМОҚДА

Андижон шаҳрида маҳал-лий педагогика тиллар или-гоҳида бўлиб ўтган жумҳурият илмий-амалий конференция-си тилларни ўрганиш ва улар-ни ўқитиш муаммоларига ба-ғишланди. Унда Ўзбекистон-нинг тилшунос олимлари, Ўз-бекистондаги барча олий ўқув юрталари, шунингдек Москва, Душанбе, Олма-ота, Новосибирск, Якутск, мамла-катимиз бошқа шаҳарларидан келган тилшунос муаллимлар қатнашдилар.

Мамлакат олий ўқув юртал-рида тиллардан дарс бериш методикасининг, миллий мак-таблар учун педагог кадрлар тайёрлаш, ўқув-тарбия жара-ёнини такомиллаштиришнинг долзарб масалалари муҳокама қилинди. Ўзбекистон ССЖ давлат тили тўғрисидаги Ко-нунини рўйбга чиқариш муам-моларига алоҳида эътибор берилди.

Конференция қатнашчилари иш тажрибасини ўртоқлашди-лар, тилларни ўқитишни яна-да яхшилашга қаратилган та-сиялар қабул қилдилар.

(ЎЗТАГ).

СПОРТПРОГНОЗ

9 декабрь кунин ўйналган 49-тиражнинг яқуларни чиқар-илди.

Ўзбекистон жумҳурият «Спортлото» қорхонасига 162098 вариант тушди. Шун-дан 13 вариант бўйича 4 киши 528 сўмдан, 12 вариант — 152 киши 27 сўмдан, 11 вариант — 1436 киши 10 сўмдан пул юту-ғи олмадиган бўлди.

Ютуқларни шу йилнинг 29 декабридан келаси йилнинг 29 январига олиш мўмкин.

ЭЪЛОН ВА БИЛДИРУВЛАР

ТЕАТРЛАР, ҲАВАСКОРЛАР ВА ПРОФЕССИОНАЛ БАДИЙ ЖАМОАЛАРНИНГ РАҲБАРЛАРИ

ДИҚҚАТИГА!

«Интер Восток» Давлат ташқи иқтисодий ассоциацияси қошидаги «Шарқ маданият экспорти» фирмаси ССЖИ Маданият жамғармаси ҳузуридида «Личность» хайрия жа-мияти билан биргаликда 1991 йил 1 июль — 30 сентябр-да халқро маданий «Сарчасма» дўстона ташрифини

ТАШКИЛ ҚИЛАДИ

Маршрут: Владивосток — Жанубий Корея, Япония, Хитой, Тайван, Гонконг, Сингапур, Таиланд, Филиппин, Индонезия, Янги Зеландия, Австралия — Владивосток. Шу мўносбат билан «Шарқ маданият экспорти» фир-маси халқро маданий «Сарчасма» дўстона ташрифиди қатнашиш учун

ҚАБУЛ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

ҚУИДАГИ ЖАМОАЛАР: қўшиқ ва рақс ансамблал-ри, фольклор ансамблалари, цирк жамоалари (дорбозлар, ёғоч оёйда ўйновчилар ва бошқалар), эстрада, мақомчи-лар ансамбллари қатнашишлари мўмкин.

Хоҳловчилар буюртма беришлари ва ўзлари билан ви-деоқиллар, буклетлар ва тижорат хабарларини олиб ке-лишлари шарт.

Қуйидаги манзилга мурожаат қилишни: Тошкент шаҳ-ри, Марийск кўчаси, 2-уй. Телефонлар: 34-05-80, 34-05-62.

ҚИСКА МУДДАТ ИЧИДА ЯНГИ МУТАХАССИСЛИКНИ ЭГАЛЛАБ ЧИҚИШНИ ХОҲЛАГАН БАРЧА КИШИЛАРНИ

ССЖИ статистика давлат комитетининг ҳисоб-китоб, ҳисоб ва иқтисодий ахборотларни ма-шина ёрдамида ишлаб чиқиш соҳаси раҳбар ходимлари ва мутахассислари малакасини, ошириш тармоқлараро илмгоҳининг

ЎЗБЕКИСТОН ШОҲОБЧАСИ ҚОШИДАГИ ИҚТИСОДИЕТ ВА БОШҚАРУВ КУЛЛИЙТИ ҚУИДАГИ ИХТИСОСЛИКЛАР БУЙИЧА МУТАХАССИСЛАР ТАЙЕРЛАШ ВА ҚАЙТА ТАЙЕРЛАШ БУЙИЧА

ТИНГЛОВЧИЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

— хўжалик ҳисобидидаги ташкилотлар, бюджет ташкилотлари, киичи ва ҳамкорлик қорхоналари, ташқи иқтисодий банк ва тижорат банкларининг бухгалтер-лари ва иқтисодчилар, информатика бўйича ўқитувчилар;

П.П.ЭЖМга хизмат кўрсатиш ва унинг ременти бўйича мутахассислар ва машинадан фойдаланувчилар;

П.П.ЭЖМ дастурчилари; менежерлар;

иқтисодий масалалар бўйича бош врачларнинг ўринбо-сарлари;

ижтимоиятчилар.

Барча мутахассислар бўйича таълимнинг кундузги, кечки ва сиртқи бўлимлари мавжуд.

УҚИШ МУДДАТЛАРИ:

Кундузги бўлимда — 7 ой;

Кечки бўлимда — 10 ой;

Сиртқи бўлимда — 15 ой.

Машгулотлар халқ таълими соҳасида жорий этилган ўқув дастури асосида давлат нахрлари бўйича жумҳурият халқ хўжалиги тармоқларига буюнча илмгоҳ, профессор ўқитувчилар ва етакчи мутахассислари томонидан олиб борилади.

Факультетга олий, ўрта махсус ва ўрта маълумотли кишилар дастлабки назарий синовдан кейин қабул қилина-ди.

Факультетни тамомлагач малака даражаси билан бирга белгиланган нусхадаги дипломлар ва гувоҳномалар бери-лади.

Бошқа шахарлардан келган тингловчилар меҳмонхона тилидаги шиам ётоқхона билан таъминланади.

МАШГУЛОТЛАРНИНГ БОШЛАНИШИ

МУДДАТЛАРИ:

Кундузги бўлимда:

1-ТУР — 1991 йил 7 январдан,

П-ТУР — 2 сентябрдан;

КЕЧКИ БУЛИМДА:

1991 йил 7 январдан;

СИРТҚИ БУЛИМДА:

1-ТУР — 1991 йил 1 февралдан,

П-ТУР — 2 сентябрдан.

Бизнинг манзилгоҳи: 700077, Тошкент шаҳри, Луначар-ский шўх кўчаси, 42-уй (Черкасск кўчаси томонидан ки-рилади).

Телефонлар: директор — 67-19-03, 67-24-61; директор ўринбосари — 67-19-13.

Хўжатлар қабулхонаси — 67-24-62.

Деканат — 68-54-52.

«ВОЛГА» ЕНТИЛ АВТОМАШИНИ-СИГА

АЛМАШАДИ

Бизнинг манзилгоҳимиз: Тошкент шаҳар, Навоий кў-часи, 30-уй. Машгулотлар учун теле-фон: 44-64-61.

«УЗАГРОИНТОРТ»

ХўЖАЛИК ҲИСОБИДАГИ ЖУМҲУРИЯТ ТАШҚИ ИҚТИСОДИЙ БИРЛАШМАСИ ТУГАТИЛДИ

Даъвогар 31 декабрда қабул қилинади: 700004, Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 4-уй.

ЎЗБЕКИСТОН ЖУРНАЛИСТЛАР УЮШМАСИ БОШҚАРМАСИ

яни «ЗИЛ-4314» юкли автомашинасига «ГАЗ-2410

Тошкент давлат дорилфуну-ни раҳбарияти ижтимоий ку-лиетлар сиёсий иқтисодий кафе-драсининг доценти М. Тургу-новга отаси

Тургун юри

ГУЛОМОВНИНГ

вафот этганиги мўносбати билан чуқур таъзия изҳор қиладилар

«СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ» («Советский Узбекистан»)

Орган ЦК Компартии

Ўзбекистана и Верховного

Совета Узбекской ССР

ИНДЕКС 64583.

17 декабрь, душанба

ЎЗТВ-I. 18.05 Янгиланган. 18.10 Мультфильм. 18.20 Илк қадамлар. 19.00 Сикхат-сало-матлик. 19.30 Ахборот. 19.50 Концерт. 20.30 Ахборот. 20.50 Рақслар тулдаси. 21.30 Время. 22.00 Санъат олами. 23.50 «Ғариб чоллар». Вадий фильм.

ЎЗТВ-II. 19.05 «Ассалому алайкум». 20.05 Спринт. 20.20 Янги ҳаракат пайти. 20.50 Фильм-концерт. Душанбе. 21.30 Время. 22.00 «Армон». Вадий фильм.

МТ-I. 7.00 «120 минут». 9.00 «Хангўйлининг аччиқ мева-си». Вадий фильм, 1-серия. 10.05 Хўжатли фильм. 10.25 «Мум». Фильм-спектакль. 12.10 Коллаж. 12.15 Концерт. 12.55 ССЖИ халқ депутатлари IV сьездининг очилиши. 17.00 Россия тароналари. 19.00 Вре-мя. 19.30 Сийёси мулоқотлар. 20.00 Концерт. 20.35 «Барча дарёлар оқиди». Вадий фильм, 1-серия. 21.30 Время. 22.00 Хореография миннатор-лар. 22.35 «Муаллифлик» теле-видениесини. 23.50 ТСН.

МТ-II. 9.00 Вадантарбия. 9.15 ва 10.25 Илмий-оммабоп фильм. 9.35 ва 10.45 Теварақ-атроф бил-лан тағиниш. 9.55 Италия тили. 11.05 Илмий-оммабоп фильм. 11.35 Астрономия. 12.05 Онам, дадам ва мен. 12.35 Мультфильм. 12.55 ССЖИ халқ депутатлари IV сьездининг очилиши. 17.30 Мультфильм. 17.35 РСФСН шахарлари теле-студиялари. 18.05 Концерт. 18.55 Коллаж. 19.00 Время. 19.30 Концерт. 20.00 Замонвий маугиллар ҳаётидан. 20.35 Хайрли тун, кичикинтойлар! 20.50 Александр Вертинский: мен уйимга қайтишим. 22.55 Хонкей. Халқро мусобақа. Канада — Финляндия.

18 декабрь, сешанба

ЎЗТВ-I. 11.30 Мультфильм. 11.50 «Ойне масофага югуриш усули». Вадий фильм. 16.05 Янгиланган. 18.10 Мультфильм. 18.20 Вилимиз — нанотимиз. 18.50 Қурилиш жаҳонларида. 19.30 Ахборот. 19.45 Фармон ва ижро. 20.30 Ахборот. 20.50 Концерт. 21.30 Время. 22.00 «Вояка» Вадий фильм.

ЎЗТВ-II. 19.05 Мультфильм. 19.35 Эсдалик учун даскат. 20.05 «Йиш охирида». Вадий фильм. 21.20 Телефильм. Ду-шанбе. 21.30 Время. 22.00 «Су-ханварини Ҳамабон». 22.45 «Резидентнинг қайтиши». Ва-дий фильм, 1-серия.

МТ-I. 7.00 «120 минут». 9.05 «Хангўйлининг аччиқ мева-си». Вадий фильм, 2-серия. 10.10 Хўжатли фильм. 10.30 Концерт. 10.35 Мультфильм.

лар. 11.30 Бу бўлган... бўлган-ди... 11.55 Болалар соати. 12.55 Коллаж. 13.00 Время. 13.40 Шахмат. Жаҳон чемпионати. 16.00 Бор бўл, мусиқа! 16.45 Виз ва иқтисодиёт. 17.30 Мультфильм. 18.20 «200-юк». Армиядаги Устава ҳилоф му-носабатлар муаммосига доир. 19.00 Время. 19.30 Композитор Г. В. Свиридов. 20.25 Долзарб интервю. 20.40 «Барча дарё-лар оқиди». Вадий фильм, 2-серия. 21.30 Время. 22.00 Рос-сиянинг парламент хабарно-маси 22.15 «Сўз». Адабий-ба-дий программасига илова. 00.15 ТСН. 00.30 Сизга қўшиқ куйлаб бераман. 01.10 Шахмат. Жаҳон чемпионати.

МТ-II. 9.00 Вадантарбия. 9.15 ва 10.35 Жуғрофия. 10.05 Илмий-оммабоп фильм. 9.35 Француз тили. 11.05 Француз тили. 11.35 ва 12.40 Биология. 11.55 Вилимдонлар учун машқ. 13.00 «Дадамга нима бўлди?». Вадий фильм. 14.15 Ритмик гимнастика. 17.50 Хўжатли

фильм. 18.10 ССЖИ халқ де-путатлари IV сьезидида. 20.10 Хайрли тун, кичикинтойлар! 20.30 ССЖИ халқ депутатлари IV сьезидида. 21.30 Время. 22.00 Хонкей. Халқро мусобақа. Швеция — ЧСФЖ. 23.20 Белорус кишлоғида ярим соат. 23.00 Коллаж. 23.55 Хонкей. Халқ-ро мусобақа. Финляндия — ССЖИ.

фильм. 18.10 ССЖИ халқ де-путатлари IV сьезидида. 20.10 Хайрли тун, кичикинтойлар! 20.30 ССЖИ халқ депутатлари IV сьезидида. 21.30 Время. 22.00 Хонкей. Халқро мусобақа. Канада — ССЖИ.

фильм. 18.10 ССЖИ халқ де-путатлари IV сьезидида. 20.10 Хайрли тун, кичикинтойлар! 20.30 ССЖИ халқ депутатлари IV сьезидида. 21.30 Время. 22.00 Хонкей. Халқро мусобақа. Канада — ССЖИ.

фильм. 18.10 ССЖИ халқ де-путатлари IV сьезидида. 20.10 Хайрли тун, кичикинтойлар! 20.30 ССЖИ халқ депутатлари IV сьезидида. 21.30 Время. 22.00 Хонкей. Халқро мусобақа. Канада — ССЖИ.

фильм. 18.10 ССЖИ халқ де-путатлари IV сьезидида. 20.10 Хайрли тун, кичикинтойлар! 20.30 ССЖИ халқ депутатлари IV сьезидида. 21.30 Время. 22.00 Хонкей. Халқро мусобақа. Канада — ССЖИ.

фильм. 18.10 ССЖИ халқ де-путатлари IV сьезидида. 20.10 Хайрли тун, кичикинтойлар! 20.30 ССЖИ халқ депутатлари IV сьезидида. 21.30 Время. 22.00 Хонкей. Халқро мусобақа. Канада — ССЖИ.

фильм. 18.10 ССЖИ халқ де-путатлари IV сьезидида. 20.10 Хайрли тун, кичикинтойлар! 20.30 ССЖИ халқ депутатлари IV сьезидида. 21.30 Время. 22.00 Хонкей. Халқро мусобақа. Канада — ССЖИ.

фильм. 18.10 ССЖИ халқ де-путатлари IV сьезидида. 20.10 Хайрли тун, кичикинтойлар! 20.30 ССЖИ халқ депутатлари IV сьезидида. 21.30 Время. 22.00 Хонкей. Халқро мусобақа. Канада — ССЖИ.

МТ-I. 7.00 «120 минут». 9.00 «Хангўйлининг аччиқ мева-си». Вадий фильм, 3-серия. 10.05 Бор бўл, мусиқа! 10.50 Олам кинокамера кўзгусида. 11.50 «Наташа учун эртан». Мультфильм. 12.00 Саҳхатчи-лар клуби. 13.00 Время. 17.05 Э. Грач чалади. 18.00 Болалар соати. 19.00 Время. 19.30 Мультфильм. 19.40 Чемпион-ларнинг маслаҳатлари. 20.25 Шерият — лаҳзалари. 20.30 Александр Левшин куйлайди. 20.40 «Барча дарёлар оқиди». Вадий фильм, 3-серия. 21.30 Время. 22.00 «Итальян лати-фалари». Фильм-спектакль. 23.35 Коллаж. 23.40 Восқичлар. 00.50 ТСН.

МТ-II. 9.00 Вадантарбия. 9.15 ва 10.35 Жуғрофия. 10.05 Илмий-оммабоп фильм. 9.35 Француз тили. 11.05 Француз тили. 11.35 ва 12.40 Биология. 11.55 Вилимдонлар учун машқ. 13.00 «Дадамга нима бўлди?». Вадий фильм. 14.15 Ритмик гимнастика. 17.50 Хўжатли

фильм. 18.10 ССЖИ халқ де-путатлари IV сьезидида. 20.10 Хайрли тун, кичикинтойлар! 20.30 ССЖИ халқ депутатлари IV сьезидида. 21.30 Время. 22.00 Хонкей. Халқро мусобақа. Канада — ССЖИ.

фильм. 18.10 ССЖИ халқ де-путатлари IV сьезидида. 20.10 Хайрли тун, кичикинтойлар! 20.30 ССЖИ халқ депутатлари IV сьезидида. 21.30 Время. 22.00 Хонкей. Халқро мусобақа. Канада — ССЖИ.

фильм. 18.10 ССЖИ халқ де-путатлари IV сьезидида. 20.10 Хайрли тун, кичикинтойлар! 20.30 ССЖИ халқ депутатлари IV сьезидида. 21.30 Время. 22.00 Хонкей. Халқро мусобақа. Канада — ССЖИ.

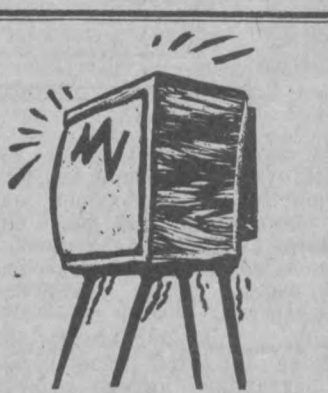
фильм. 18.10 ССЖИ халқ де-путатлари IV сьезидида. 20.10 Хайрли тун, кичикинтойлар! 20.30 ССЖИ халқ депутатлари IV сьезидида. 21.30 Время. 22.00 Хонкей. Халқро мусобақа. Канада — ССЖИ.

фильм. 18.10 ССЖИ халқ де-путатлари IV сьезидида. 20.10 Хайрли тун, кичикинтойлар! 20.30 ССЖИ халқ депутатлари IV сьезидида. 21.30 Время. 22.00 Хонкей. Халқро мусобақа. Канада — ССЖИ.

фильм. 18.10 ССЖИ халқ де-путатлари IV сьезидида. 20.10 Хайрли тун, кичикинтойлар! 20.30 ССЖИ халқ депутатлари IV сьезидида. 21.30 Время. 22.00 Хонкей. Халқро мусобақа. Канада — ССЖИ.

фильм. 18.10 ССЖИ халқ де-путатлари IV сьезидида. 20.10 Хайрли тун, кичикинтойлар! 20.30 ССЖИ халқ депутатлари IV сьезидида. 21.30 Время. 22.00 Хонкей. Халқро мусобақа. Канада — ССЖИ.

фильм. 18.10 ССЖИ халқ де-путатлари IV сьезидида. 20.10 Хайрли тун, кичикинтойлар! 20.30 ССЖИ халқ депутатлари IV сьезидида. 21.30 Время. 22.00 Хонкей. Халқро мусобақа. Канада — ССЖИ.

ҲАФТАЛИК КЎРСАТУВЛАР ТАРТИБИ

Бош муҳаррир ўринбосари Т. Н. НАЖМИДДИНОВ.

Рўзнома муҳарририяти: Ҳ. ИКРОМОВ, Н. М. МАЖИДОВ, С. МУҲАММАДЖОНОВ, С. Ф. МУҲИДДИНОВ, М. К. МУҲСИМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), В. Т. ОДИЛОВ, М. Қ. ПИРМАТОВ, Р. Қ. ТУРСУНОВ, А. С. УСМОНОВ, М. ХАЙРУЛЛАЕВ, Ж. ХОЛҚСИМОВ, Э. С. ХУЖАЕВ (масъул котиб), М. ШЕРБУТАЕВ, О. ҲИҚМАТОВ.

БИЗНИНГ МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700083, Тошкент, Ленинград кўчаси,